

Tíggju ár seinni!

Hugleiðingar í eini svörðtíð

Opið bræv til blaðstjóran á Dagblaðnum

Í samband við at Hanus Andreassen hevur givið út bókina »Tíðar Tinnur« hevur ein av lesarum okkara heitt á blaðið um at endurprenta eina av greinunum í bókini, sum varð prentað í Sosialinum fyrri júst 10 árum síðani.

Lesarin heldur, at tað kundi verið áhugavert at tikið júst hesa greinina fram nú, tí tey seinastu 10 árin hava vist, at blaðstjórin á Dagblaðnum, sum greinin varð skrivað til, ikki var als ikki tikið sær greinina til eftirtekta — heldur tvørturímóti.

— Greinin er mergjandi og beinrakin og læt blaðstjóran á Dagblaðnum úr inn á skinni. Fyri mær stendur hann framvegis sum tann sami blaðstjórin, sum umboðar trongskygni, fordómar, tað óhøvíska, tað ómenniskjansliga og tað so avgjørt ódemokratiska lyndið í menniskjum.

Eg fari tí at heita á Sosialin um at endurprenta grein Hanusar, nú tað eru júst 10 ár síðani, at hon varð prentað í Sosialinum fyrstu ferð. Hon er eins aktuell í dag sum hon var tá, sigur lesarin m.a. í áheitan síni.

Vit hava tikið áheitanina til eftirtekta og prenta umrøddu grein.

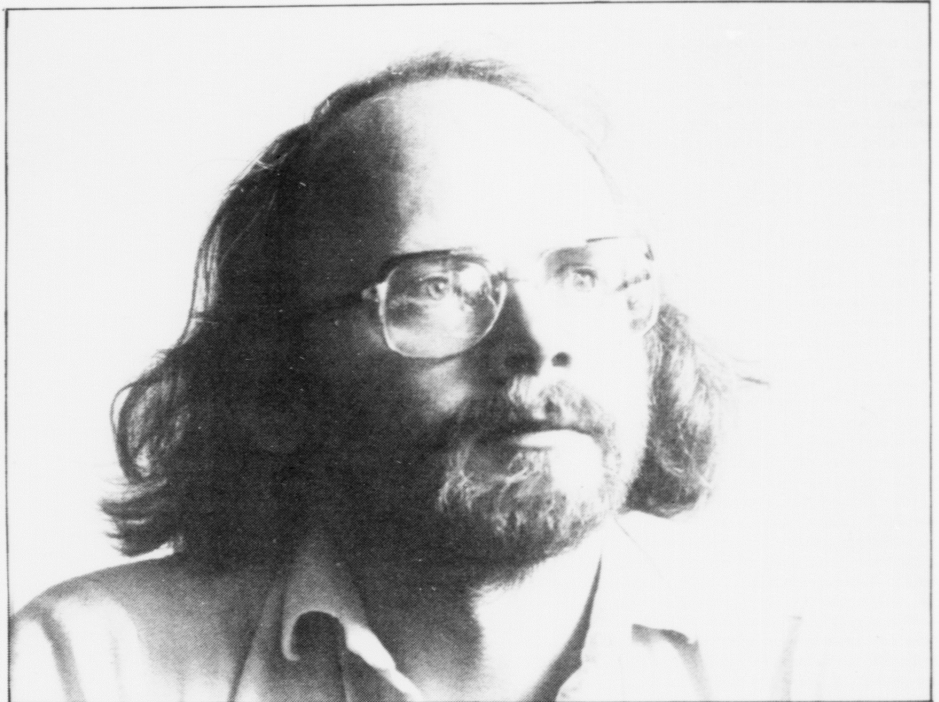
Hanus Andreassen, rithøvundi hevur verið fyrri mongum álopi frá uttasta høggravninginum í føroyskum politikki, men hann hevur so sanniliga dugað at svara fyrri seg. Og tað ber henda greinin eisini boð um.

Harra blaðstjóri.

Sum ein av teimum føroyingum, sum eri fyrri tí lagnu fyribils at starvast í útlandinum, vendi eg mær við hesum reglum til tygara. Væl veit eg, at tit har heima mangan ilskast inn á okkum asfaltføroyingar. Og kanska er nakað í tí, at summir av okkum viðhvørt eru í so atfinningarsamir. Kortini kann eg vissa tygum um, at vit, so löggið tað kanska ljóðar, eisini eru føroyingar, og at vit bera alsk til land og fólk okkara og til mál og mentan okkara. Og mangan, tá ið vit einsamallir mala í gøtum, leitar hugin til heimlandið. Og longsil kemur á okkum. Og vit leita inn á bókasavn og leistovur at forvitnast um, hvat ið man henda har heima. Og viðhvørt fegnast vit um tað, vit lesa. Og viðhvørt harmast vit.

Tað var eina slíka stund inni á eini leistovu, at eg bar eyga við oddagrein tygara í Dagblaðnum um góðar og ringar borgarar. Og eg má viðganga, at eg las greinina við forvitni og við gleði. Meðan aðrir hava málið sum hundur um heitan greyt, hava tygum vist dirvi til at peika beinleiðis á hetta mál. Og eg dylji ikki fyrri, at eg tiki dyggiliga undir við tygum. Ta er munur á monnum. Tað finnast meira og minni góðir borgarar. Nakrir koma heim eftir lokið dagsverk og vita, at teir hava tikið nøkur tøk aftrat fyrri samfelagið. Meðan aðrir dag eftir dag eru samfelagnum, tær og mær, ein byrða og ein kleppur.

Men hóast eg fegnast um, at tygum sum ein tann fyrsti hava viljað sagt tygara hugsan bart út um hetta mál, og hóast eg ásanni, at tað skal bæði dirvi og gloggskygni til slíkt, má eg viðganga, at tygara viðgerð av málinum í nøkrum lutum tóktist mær ófullgjørd og, ja haldið mær til góðar, likasum eitt sindur kubbut. Eggjað av hugvekjandi grein tygara setti eg meg tí at hugsa eitt sindur meira um henda spurning, og eg fekk sum frá leið hug at koma við einum uppiskoyti. Hetta geri eg sjálvandi í størsta litillæti og í teirri vissu, at tygum gerast glaður og takksamur, tí, sum tikið verður

til, »allur bati bótur« og »vinur er hann, ið vomm sær.«

Tá ið ein bátur skal á flot, ræður um at lynna væl. Annars kann henda, at hann ongantið kemur á lónna. Somuleiðis við eini grein. Og longu fyrst í grein tygara haldi eg, at tygum hava gjørt eitt álvarsamt mistak, sum ger, at hon við dýra farni sínum skjýstst skeiv. Tygum taka nevniliga moralin fyrst. Tygum leggja fyrri við at skriva um góðar og ringar borgarar. Her er illa lynt. Lat okkum nú í staðin fyrri við at tosa um ríkar og fátækar borgarar. Og vita so, hvat ið spyrst burtúr.

Tann fátæki borgarin er hann, ið eingi virðir eigur, eingi skip, ongar verksmíðjur, einki agentur, eingi virðisbrøv, mangan heldur ikki hús, mangan heldur ikki seg sjálvan. Og nú kemur spurningurin. Ber tað til at vera fátækur og samstundis sleppa undan at gera sínar samfelagsligu skyldur? Fer tann fátæki ikki til arbeiðis, fær hann onga lón. Leggur hann seg sjúkan, fær hann mangan heldur onga lón. Betalir hann ikki síni avdrög, missir hann húsini. Betalir hann ikki sína ljósrokning, verður sløkt. Betalir hann ikki sína telefon, verður hon avbrotin. Og betalir hann ikki sín skatt, kemur pantfútin og fer, sum dæmi eru um, eitt nú við kølskápi hansara. Við øðrum orðum — ber tað til at vera fátækur og samstundis liggja samfelagnum til byrðu? Nei. Tað er ógjørligt. Tann fátæki hevur einki at velja í. Hann noyðist, um hann vil ella ikki, at vera ein góður borgari.

Øðrvísi, harra blaðstjóri, við tí ríka. Hann eigur virðir. Skip, krumbúðir, agentur, jørð, partafeløg, verksmíðjur. Hann hevur ein moral. At gerast ríki. Og jú rikari hann verður, lættari verður tað hjá honum at sleppa undan teimum skyldum, sum tann fátæki ongan-tíð sleppur undan. Hann fær sín skatt avskrivadan. Hansara vaksandi kunnleiki til samfelagið, til mannagongdina aftan fyrri kulissurnar, gevur honum betri og betri líkindi til at spekulera og snýta og snúgva sær. Hann er nevndarlimur í fleiri partafeløgum. Hann verður valdur inn í býráðið. Hann verður valdur inn á ting. Hann fær hundrað ferðir meiri vald, enn hann sum einstaklingur hevur rætt til. Hann tryggjar sær sjálvum tey bestu grundstykkini. Hann tryggjar synum og

vinum sínum tey feittastu almennu stovrini. Jú rikari hann er, betri liggur fyrri hjá honum at bróta samfelagsins lógir og at sleppa undan samfelagsins skyldum. Ella samanumtikið: **tann ríki hevur altíð møguleika til at vera ein ringur borgari.** Og sum oftast brúkar hann henda møguleika.

Tann fátæki eigur ikki seg sjálvan. Hann selir seg sjálvan, sín kropp, sitt hegni, sitt vit og sín arbeiðshug til arbeiðsgevaran. Ger hann ikki tað, má hann svelta. Og hann arbeiðir alla ævina. Hann fiskar ella egnir ella borar ella grevur ella asfaltear. Ella situr á skrivstovu. Ella undirvisir. Og hann verður kringur til sitt arbeiði. Og hann fær sum frá liður ein kunnleika og eitt hegni, sum samfelagið ikki kann vera fyrriuttan. Uttan hann verða ongar brýr bygdar, eingin fiskur fiskaður, eingir vegir gjørdir. Hann er sjálvstøð. Hann kann vera arbeiðsgevaran fyrriuttan. Men arbeiðsgevarin kann ikki vera hann fyrriuttan.

Men hansara arbeiði er mangan hart og ótýdligt. Vandamikið fyrri heilsu og hug. Og sum tíðin gongur, kennir hann tað á sínum egna holdi. Ryggurin verður bogin. Lunguni fyllast av støvi. Og hann verður deyvur. Ella fær gikt. Ella astma. Og summir noyðast at leggja frá sær í bestu árum. Og tá ið hann hevur tikið sitt seinasta tak og ikki orkar meira, livir hann av avlamiðs- ella ellispensión. Men hetta eru ikki pengar, hann eigur at biðja um. Hetta er hansara rættur. Hetta er ikki ein byrða, sum verður lögð á samfelagið. Nei, hetta eru pengar, sum samfelagið skyldar honum fyrri tær tungu byrður, tað hevur lagt á hann ígjøgnum eitt langt liv. Ella rættari — hetta er ein lítill partur av tí, sum samfelagið skyldar honum. Tí kunnu pengar beta eina brek-aða heilsu?

Men tann fátæki sleppur ikki so. Hóast teir pengar, hann fær frá samfelagnum, bert eru eitt sløð, ein lítill partur av tí, sum hann hevur uppiðrið fyrri eina oyðilagða heilsu, verður tað rýtt honum um nasar av óvitum, sum kunnu takka honum fyrri, at teir nakrantíð hava lært at seta tveir bókstavar saman. Við hóskaði millumbilum. Ofta væl innballað og tvítýtt, men kortini